

Kis település Franciaország közepén. Jó, ha tíz-tizenkét ház. Templom, iskola, önkormányzat nincs. Egy család állandó lakos.

A szoba

Az ablak a szem, ami kilát, vagy befelé néz, önmagába, a házba. Hajnali hatalmas forgalom. Lassú ködfoszlányok úsznak a tó felett. Felette világít a hold. Egy szürke-gém úszik lassan a víz felett, szárnya néha érinti a vizet, majd felvág meredeken és eltűnik a fák mögött. Búbos-vöcsök evez át a túlsópart felől. Mögötte ék alakban kettényílik a szellőfúttá apró hullámerdő. Hirtelen eltűnik a vízben. A part előtt jön fel, ahol vadkacsák vonulnak a part mellett. Zöldharkály rikoltva érkezik lenn, az öreg szilvafára. Föl-le araszol a törzsön, majd a kő-mellvéd kövei között vadászik. A szarkacsalád egymást követve húz el a tó szélén, a part felett. Három egerészölyv kering fenn. Elvitorláznak az egyik majd a másik part felé, de visszatérnek. Időnként kergetőznek. Ilyenkor meredeken lecsapnak, majd fel a magasba. Lassú, egyenletes tempóban egy vidra halad felfelé a part mentén. A barna barátposzáta a kerti bokrok között vadászik, versenyzik a cinkecsapattal. Felbőg egy tehén, és a távolban megszólal egy templomharang. Mintegy jelre, hangos csiviteléssel megjelenik a fecskehad a tó felett. A szellő érinti a vizet és annak felszíne belereszket. A felhők között átszűrődő fény növekszik. Egyre több a mozgás és a hang. Valami árad, valami, ami él.

A szobában favázas ágy, az ablak előtt fa asztal, fapad, két régi faszék és egy kék hokedli. Közepén lyuk. Az ágy végében a falon Buddha kép. A sarokban öreg faláda, mellette néhány régi kancsó. Felettük a falon egy festmény. Mintha az öreg láda képe lenne a formája nélkül. A másik sarokban kis vaskályha. A mennyezeten gömb alakú modern lámpa. Az ablak alatt villanymelegítő. Hideg van, de a kis ablakrész állandóan nyitva. A deszkapadlón öreg szőnyeg vagy filc. A beáradó levegőben ott van a tó, a fák, az éjszakai eső és az öreg ház összes emlékének illata.

A ház

Ki tudja mikor épült? Kövei mesélnek, de a maguk nyelvén, más időrendben, más térben. A tó, de még inkább a patak – mert a tó később jött, amikor a patakot felduzzasztották - volt az alap. Ő csinálta a réteket, ahol a tehenek jól érezték magukat. A teheneknek épültek az istállók, és a teheneket őrző embereknek a házak. Az emberek szerették a teheneket a húsvért, és a patakot a tehenek miatt. Volt itt levegő is, víz is és csend, és a tóban halak. A réteken tehenek nőttek, a parton a házakban gyerekek. Aztán valahogy egyre kevesebb tehén kellett. Az emberek elmentek. Csak egy család maradt. A házakat eladták városiaknak. Ők, csak nyáron jöttek. A házak hidegebbek lettek, de falaik, ha nem építették át őket, megőrizték mindazt, amit tudtak. Ha megőrzők jöttek, mint itt, őket tovább szolgálták.

A funkció nem számított. Hagyták, hogy falaikon belül az istállóból konyha, a pajtából fürdőszoba, a szénapadlásból hálószoba, a tyúkólból kis vendégszoba legyen. Engedték bevezetni a vizet, a villanyt, ha a kezek megőrzők voltak. A beton hozzátoldásokat, a műanyagpadlókat és díszes csempéket már nehezen viselték. Már ránézésre kiütözik az undoruk és ez az undor kihat az emlékeikre is. Megszűnnek. Estéknél már nem mesélnek a kandallónál régi történeteket a régmúlt időkből és nem tárják fel rejtett kincseiket a dohos pincék mélyéről. Csak funkcionálnak, de a lelkük odalett. Elköltöznek kövek közül a gyíkok, szelemenek alól a pókok és már a szomszéd macskája sem járt szabadon ki-be a kis kertkapun. De itt, a ház alatti mellvéd ugyanúgy szolgál, mint száz és kétszáz évvel ezelőtt: elválasztotta a házat és a tóra lankásan lejtő legelőt, árnyékos bokrokkal takarta nyári délutánokon a falakat és étkezőhelyül szolgált a ház aprójának-nagyjának. Itt indult a nap és itt is ért véget, ha nem esett. A nyitott tűzhelyen sült a flekken vagy a kolbász, vagy csak magában füstölgött a szűnyeg miatt. De szűnyeg azon a nyáron nem nagyon voltak.

Az ajtók szerepe rendkívüli. Nemcsak arra figyelmeztetnek – mint általában az ajtók –, hogy valamilyen határ átlépése történik: a hálószobából (az álom világából) a nappaliba; a nappaliból a kertbe (a természetbe); a kertből az utcára (a világba), hanem méretük folytán minden alkalommal a haladás irányába eső világ felé meghajlással kellett tisztelni. És aki erről megfeledkezik, az olyan emlékekkel távozik, hogy még napokig ne felejtse el a mulasztását. Ugyanezt a célt szolgálják a lépcsők. Arra figyelmeztetnek, hogy ha egy felfelé vagy éppen a lefelé vezető út könnyű, akkor semmire sem jó. Oda kell figyelni minden lépésre, minden lélegzetvételre, minden milliméterre. A házzal együtt nőtt fel a borostyán, a köveket borító moha és a kövek repedéseiben élő páfrány. Egy igazi szimbiózis, egy harmonikus együttélés volt. Ősztől, amikor a városiak hazatértek, még a tehének is visszatáltak a ház előtti rétre, ahol kövérre hízott a legelő, hogy átadja kövérségét nekik. Hálójukat lepényekkel köszönték meg a további gyümölcsöző együttélés reményében. Mert az együttélés túláradt a falakon vagy, ami ugyanaz beáradt az ajtókon, ablakokon. Ott van mindenütt.

A táj

Vastag, sötétzöld, nedves. Mintha folyamatosan szitálna valami. Nem eső, nem pára, nem köd, nem fény, hanem valami, ami ezeket és általuk mindent éltet. Körben dombok, a dombok oldalát sövények szabdalják. A sövények által kiszabott réteken fehér tehének. A dombok tetején erdő. A völgyek alján kis és nagy patakok. Keskeny, két tehén-széles kocsis utak. És a tó. Sok kilométer hosszan elnyúlva a völgy alján délről északra, majd megtörik és egy duzzasztógát állja útját. Része a tájnak. Ha leeresztik néha, hiánya meglátszik az egész tájon. A szellővel és a felhőkkel együtt ő alakítja át a fényt. Megtöri, csillogtatja, játszik vele. Este aztán a hold adja a fényt, és a tó vele folytatja játékát szerényebben, sejtelmesebben. A zúgva hömpölygő hegyi patak belesimul, lecsendesedik és felmelegszik. És hát a szentjánosbogarak a hűvös esti párában. A patakok, a tó és az utak szélén csaknem összefüggő páfrányerdő. Állítólag már sok millió éve élnek itt. Valamikor óriások voltak. Ők voltak a fák, de ma is itt vannak csak szerényebben. Beérik az utak szélével. És a tölgyek. Olyan óriások, melyek egyedül nőttek fel. Az utak szélén állnak ők is, vagy a legelő közepén. Azok lettek, akik lehettek. Talán magányosak, talán inkább egyedülállóak. Nem védi őket a közösség, a család, de ettől lettek az ember számára semmire sem használható óriások. Olyanok, akikre felnéznek, akik árnyékot adnak a nagy melegben és fészekrakó helyet a kicsiknek. Vagyis azok lettek, amire szánták őket: tölgyfák. Részei a kultúrának, ha részeinek veszik őket. Sok mindenre emlékeztethetnek, mert sok tudást megőriznek.

A kultúra

- Nem egy vallásos vidék. Valamikor a reformációt követően elvallástalanodott. Aztán jöttek a bencések és építettek egy kolostort az egyik völgyben. Volt ott egy sziklatömb, melynek tetején állt egy másik, ami billegett. Erről nevezték el a kolostort.

Vasárnapi tízórás nagymise. Otthon szagos misének nevezték a tömjén miatt. Harminc-harmincöt bencés szerzetes a világ több részéről, papok és hívek. Vannak fiatalok is. Orgonaszó és ének. Együtt is, franciául. „Mester, taníts minket imádkozni” refrénnel. Majd egy a kolosszei levélrészletre írt gregorián és két zsoltárrészlet. Szentbeszéd Szodomáról és az igaz emberekről. Csaknem mindenki részt vesz a szentáldozásban („Bizony, bizony, mondom néktek: ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok a vérének, nincsen élet tibennetek...” és a tanítványok: „Kemény beszéd ez: ki hallgathatja őt?”) és a mise után a kolostor könyv-, CD- és ereklye boltjában a vásárlásban. Minden szertartásos, csendes, visszafogott, vasárnapi. Az udvaron levendulabokrok illatoznak. Hétköznap is.

Este, Vesperás Vézelay-ben. Román katedrális a tizenkettedik századból, a szentély gótikus kiegészítésével, alatta kilencedik századi altemplom Mária Magdolna ereklyével. Itt halad át a Szent Jakab út, ami a spanyol Compostellában ér véget. A párizsi Jeruzsálem szerzetesrend tagjai énekelnek. Turisták, turisták. A fantasztikus faragott oszlopfők és a faragott timpanonok bibliai történetekkel. A teljes katolikus szimbólumrendszer. Az előtérben színpadot raknak össze hangosítással egy esti hangversenyhez. A zuhogó esőben végig a kisváros utcáján. Minden házban vendéglő, borozó, shopping a turistáknak.

Útközben kis faluk hatalmas templomokkal papok nélkül.

- Jó, ha egy-két alkalommal van bennük mise, vagy esküvő.

- A patakban rafting versenyeket tartanak.

Az egyik faluban nagy vasárnapi pop-koncert és vásár előkészületei.

Aztán Avallon az autópálya mellett. Szűk völgyben, várfal alatt virágos függőkertek, fenn polgári házak, templomtornyok. Felérve, városi forgalom, kamionok és Auchan. Ajándékvásárlás, kis bor, csokoládé, sajt. Hazafelé, kis várkastély a patak partján.

A faluba érve kinn az utcán az idős házaspár, akié a ház volt. Rövid, jó hangulatú beszélgetés, kocsiból.

- Itt nőtem fel. A gyerekeikkel együtt játszottunk minden nyáron.

A tóparton hollandok által felépített ház, patakkal, tóval, fürdőmedencével. A locsolók mennek, az eső elállt. Kenukirándulás körbe a tavon. A híd alatt fecskefészkek, kacsingató fiókák. Fürdés.

És a vacsorák szertartása. Nyílt tűz. Hol kandalló, hol kerti szalonasütő. Kovácsoltvas szerszámok, rostélyok, szertartásos mozdulatok, ropogós flekken, sült kolbász, saláta, pirítós (folyamatosan, minden mennyiségben) és vörösbor.

És még valami, egészen más, a levegőben. A tekintetekben, a mozdulatokban. Nem olyasmi, mint a kolostorban a misén, és nem is olyan, mint a románkori vesperáson, mégis valami szertartásos, ünnepi, meghitt, baráti.

Megszólal a múltzredbeli gramofón, s a múltzredbeli cigányzene, keringő. Éneklés, de késő van.

És akkor jön a séták szertartása. Lefekvés előtt, sötétben. Ha esik, akkor is. (Be fogom vezetni otthon!) Nem messzire, csak ki a házak közül a pataknál a kis hídra, vagy fel az úton az erdőbe, ahol már a baglyok huhognak és kel fel a hold. Aztán lassan vissza, beszélgetve, hallgatva.

- Nem lehet itt nagy kirándulásokat tenni. A domboldalak tele vannak sűrű, átjárhatatlan sövényekkel a tehenek miatt. Körbe a tó vagy fél nap. Így este jól esik ez a kis séta a csöndben – már negyven éve.

A megőrzőknek fel kell töltődniük. Újabb éjszaka, majd újabb nap következik. Örködni kell!

A megőrzők

- Negyven éve vettük. Bátyám addig járt faluról falura, amíg rá nem talált. Aztán megalkudtak a paraszttal. Bagóba került. Azóta építgetjük, tapasztgatjuk, használjuk. Van, hogy tizenötven is vagyunk egyszerre lenn. Sokan vagyunk és sok a barát is. Főleg nyáron. Régen néha télen is, de ma már nem. Lassan csináltunk mindent, mert meg akartuk őrizni, amit lehetett. Így maradtak meg, újultak meg az öreg villanykapcsolók, az öreg székek, asztalok, sámlik, hokkedlik, a régi ágyak és így épültek ki lassan a fürdőszobák a maguk egyszerűségében, a hulladék anyagból készült válaszfalak, lépcsők. A bokrokat, fákat csak akkor nyírom meg, ha a házat veszélyeztetik. Mindig van mit tenni rajta. Valami mindig kilazul, elhajlik, eltörik, lekopik, kilyukad, túlnő, kihajt vagy éppen elporlad. Szerencsére nem vagyok egy kapkodós, bár néha már felmegy a pumpám, mert döntési sebességem a bátyáméhoz képest fénysebesség. Ő sokkal jobban megőrző fajta. Ezért aztán sok a befejezetlen, a már nem átépíthető, a „na ez már így is marad”. Éppen ezt a tyúklétrát építem be, mert itt fenn, a tyúktól kihasználatlanul állt és látod, milyen jó kis szoba lett belőle. Nem akarsz itt aludni? Ja persze, a kilátás, ezen nincs ablak. Megértem. Hihetetlen számomra, hogyan képesek emberek itt házat venni, majd nyáron leköltözve, ki sem tenni a lábukat a házból. Még a gyerekekkel sem. Akkor miért vették? Egy egész évre feltöltődhetnének azzal a mérhetetlen sok benyomással, ami érne őket, ha kidugnák az orrukat. És a levegő! Ha látnád, este mindenki bezár mindent, még a zsalukat is. Pedig itt az éjszakai levegő olyan, mint az a zsíros tej, amivel a tehenek a borjaikat szoptatják. Hihetetlen.
- Mint otthon, nálunk Dobogókőn. Ugyanez a helyzet, csak ott költözés után még a fákat is kiirtják a kertből, mert csúnyák. Tényleg azok, ezekhez a tölgygyönyörűségekhez képest, de élő fák, amik azért ilyenek, mert a viharok, a jég és a hatalmas hó ilyené formálta őket. Vajon miért nem néznek előtte tükörbe?
- Tudod a gyerekek imádnak itt lenni, mert itt nem kell semmire vigyázni, semmit a helyére tenni. Igaz, hogy ha lejövök sokszor nem találom a dolgokat, de ez nem olyan fontos. Itt nőttek fel, és az unokáinkat is szívesen hozzák ide. Együtt vagyunk.
- Megértelek. Kevés fontosabb dolog van a család együtt-tartásánál. Főleg manapság.

- Mindig nagyon jó dolgom volt. Nagyon szeretnek a szüleim és jól érzem magam velük, de meg kellett értenem, hogy saját életemet kell élnem. Nem könnyű, mert elég sokáig vártam. Nehéz változtatni, saját lábon állni, vagy majd férjhez menni. Anyu nagyon jól főz. Ezt is meg kell majd tanulnom, ha szükség lesz rá.
- Úgy látom, itt minden együtt van ahhoz, hogy valaki jól induljon neki egy önálló életnek. Minden értés, minden eszköz, minden érték, ami az alapokat illeti. Elég szilárdnak tűnik. És már neki is rugaszkodtál. Már néhány határon is átszálltál, nem?
- Van valami, ami megőrizhető, de sajnos nem adható át. Bármennyire is szeretném. Csak megőrizni lehet, vagy szaporítani, de átadni nem. Megmutatni lehet, kedvet csinálni hozzá, talán, de nem mindegy mikor és hogyan. Mindig és mindenben van egy pont, amikor lehet, de akkor még ott a hogyan. Rájöttem, hogy nem kell vele foglalkozni. Csak egyfajta érzékenységet kell megtanulni, és akkor eljön és átmegy magától. Ezt az érzékenységet kell megőrizni, ami nem egyszerű. Minden és mindenki azon fáradozik, hogy ezt az érzékenységet feléje irányítsam. Érte, érdekében működtessem. És meg is kell tennem, de mértékkal. Ismerni kell egy belső mércét, amit nem tanítanak az állami és magániskolákban. Miért kell megőrizni? Kinek az érdekében, kinek a szüksége miatt? Ne kérdezd!
- Nézd, most kel a Hold. És reggel a Nap is felkel.
Hajnalban indulnunk kell. Feküdjünk le aludni. És még egyszer köszönöm barátom az összes táplálékot.